

**Ευρωπαϊκό Συνέδριο
με θέμα
«ΜΜΕ και Αναπηρία»
(13-14 Ιουνίου 2003)**

Το συνέδριο αυτό έγινε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους Ατόμων με Αναπηρία και της Ελληνικής Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διοργανωτές ήταν: το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Φόρουμ ΑμεΑ και η Εθνική Συνομοσπονδία ΑμεΑ. Έδωσαν το «παρών» περίπου 300 συμμετέχοντες από τις οργανώσεις των ατόμων με αναπηρία αλλά και επαγγελματίες των ΜΜΕ ραδιοφώνου και τηλεόρασης. Με την λήξη του Συνεδρίου οι συμμετέχοντες έκριναν ως επιτακτική την ανάγκη για μια Διακήρυξη, συνυπογράφοντας τα παρακάτω δεδομένα:

- ☺ επειδή μέχρι και 10% του κοινού των ΜΜΕ έχει κάποια αναπηρία,
- ☺ επειδή τα ΜΜΕ έχουν αποστολή να αντανakλούν την κοινωνική διαφορετικότητα του κοινού τους,
- ☺ επειδή μια πιο θετική παρουσίαση της αναπηρίας στα ΜΜΕ θα προσέλκυε μεγαλύτερο κοινό, βελτιώνοντας την σφαιρική ποιότητα του περιεχομένου των προγραμμάτων και των άρθρων,
- ☺ επειδή μια πιο ρεαλιστική εικόνα της αναπηρίας μπορεί να αλλάξει την εικόνα των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία,
- ☺ επειδή τα άτομα με αναπηρία έχουν σήμερα δυσανάλογα μικρή εκπροσώπηση στα ΜΜΕ,
- ☺ επειδή οι επαγγελματίες με αναπηρία ως εργαζόμενοι στα ΜΜΕ θα βελτίωναν την ποιότητα των ΜΜΕ,
- ☺ επειδή τα προσιτά ΜΜΕ, εφοδιασμένα με τεχνολογικά βοηθήματα που θα εξασφαλίζουν την πρόσβαση όλων, θα προσέλκυαν μεγαλύτερο ακροατήριο.

Κείμενο διακήρυξης

Για όλα τα παραπάνω «επειδή» ακολουθεί κείμενο διακήρυξης, το κύριο σώμα του οποίου έχει ως εξής:

Οι συμμετέχοντες σύνεδροι δηλώνουν ότι:

- ☺ Θα προωθήσουν αλλαγές στα ΜΜΕ για να βελτιώσουν την εικόνα και να ενισχύσουν την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία.

- ☺ Θα ενισχύσουν την παρουσία των ατόμων με αναπηρία σε όλους τους τομείς.

- ☺ Θα αυξήσουν την προβολή θεμάτων που σχετίζονται με την αναπηρία, όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία και τις οικογένειές τους.

- ☺ Θα προωθήσουν την θετική εικόνα των ατόμων με αναπηρία που δεν βασίζεται στην φιλανθρωπία και στην ιατρική προσέγγιση και θα αποφυγούν τα αρνητικά στερεότυπα.

- ☺ Θα ενθαρρύνουν την στενή συνεργασία μεταξύ των οργανώσεων των ΑμεΑ και των ΜΜΕ.

- ☺ Θα αυξήσουν τον αριθμό των ατόμων με αναπηρία που απασχολούνται στα ΜΜΕ, ειδικότερα ως επαγγελματίες.

- ☺ Θα διασφαλίσουν την προσβασιμότητα στις υπηρεσίες των ΜΜΕ για τα άτομα με αναπηρία. Θα διασφαλίσουν προσβασιμότητα στο φυσικό περιβάλλον.

Προτεινόμενοι άξονες πρωτοβουλιών

Όλες οι παραπάνω προτάσεις επί της ουσίας αποτελούν ένα κείμενο στόχων διακηρυκτικού χαρα-

κτήρα, που όμως έχει την σημασία του. Την ιδιαίτερη αξία τους έχουν επίσης και οι άξονες πρωτοβουλιών που οι συμμετέχοντες κρίνουν αναγκαίους, ώστε οι στόχοι να επιτευχθούν. Συγκεκριμένα:

- ☉ Παραγωγή σχεδίων δράσης και ανάπτυξη στρατηγικών για την προώθηση της ένταξης των ατόμων με αναπηρία στα ΜΜΕ.

- ☉ Ανάπτυξη τμημάτων ποικιλομορφίας μέσα στις οργανώσεις των ΜΜΕ (προφανώς εννοεί ενώσεις ιδιοκτητών μέσων, δημοσιογράφων κ.ο.κ.) και ένταξη των θεμάτων αναπηρίας στις πρακτικές τους.

- ☉ Εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων κατάρτισης σε θέματα αναπηρίας και ισότητας στους εργαζόμενους στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

- ☉ Ενθάρρυνση για ένταξη της διάστασης της αναπηρίας ως θέμα στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών στα τμήματα δημοσιογραφίας και επικοινωνίας.

- ☉ Τα ΜΜΕ να ανταλλάσσουν τις όποιες θετικές εφαρμογές και πρακτικές σε αυτόν τον τομέα, με παράλληλη ενθάρρυνση διαδικασιών ελέγχου.

- ☉ Όπου αυτό είναι εφικτό, ανάπτυξη προγραμμάτων κατάρτισης και απασχόλησης για την ενίσχυση της συμμετοχής των ΑμεΑ σε αυτόν τον τομέα.

- ☉ Έλεγχος της προσβασιμότητας στους χώρους εργασίας.

- ☉ Ανάπτυξη και χρήση κατάλληλης τεχνολογίας για την προώθηση της πρόσβασης.

- ☉ Ανάπτυξη δικτύου μεταξύ των ευρωπαϊκών φόρουμ ΑμεΑ και ΜΜΕ, ώστε όλα τα προηγούμενα να προωθηθούν.

Λίγη σημασία έχει, εάν θέλουμε να βλέπουμε προς το μέλλον, ότι ελάχιστοι από τους στόχους που

η Διακήρυξη θέτει προωθήθηκαν, πόσο μάλλον μέσω των τρόπων δράσης που εισηγείται. Εξάλλου, μόλις τρεισήμισι χρόνια έχουν παρέλθει. Ελάσσοнос σημασίας επίσης είναι η γενικόλογη διατύπωση των διαπιστώσεων, το οποίο άλλωστε εξηγείται από το γεγονός ότι η Διακήρυξη αποτελεί προϊόν ζυμώσεων μεταξύ μυημένων επί του θέματος.

Αντίθετα, έχει σημασία το γεγονός ότι το ζήτημα της ορθολογικοποίησης της σχέσης ΑμεΑ – ΜΜΕ, μπορεί μεν με τρόπο μεθοδικό και πολιτικά δεσμευτικό να έχει τεθεί από την ΓΓΕ-ΓΓΕ αρχής γενομένης από την διεθνή διημερίδα στις 19-20 Ιουνίου 2006 και τις πρωτοβουλίες-δεσμεύσεις του κ. Θ. Ρουσόπουλου που τη συνόδευσαν, πλην όμως – όπως το συνέδριο του Ιουνίου 2003 αποδεικνύει – έχουν προηγηθεί προσπάθειες προς την ίδια κατεύθυνση που δημιούργησαν παρακαταθήκες. Σημαντικότερη όλων είναι η εδραίωση της πεποίθησης στον χώρο των ατόμων με αναπηρία, ότι βρισκόμαστε πλέον στην κατάλληλη χρονική στιγμή (timing), ώστε τα πράγματα να προχωρήσουν από το επίπεδο της θεωρίας στο επίπεδο της πράξης. Κομμάτι αυτής της πράξης, άλλωστε, είναι και ο «Δημοσιογραφικός Οδηγός για θέματα αναπηρίας». Σε επόμενες σελίδες του οδηγού, όλοι οι γενικοί κατευθυντήριοι άξονες που καθορίζουν τη νέα επιδιωκόμενη σχέση ΑμεΑ-ΜΜΕ, θα αναλυθούν στις πιο σημαντικές τους λεπτομέρειες.

Εξερευνώντας τις πηγές των αρνητικών στάσεων

Ας δούμε κάποιες αυτονόητες πηγές (κοινωνικές, πολιτικές, ψυχολογικές) των αρνητικών διακρί-

σεων απέναντι στον άνθρωπο με αναπηρία, όπως η έρευνα τις καταγράφει. Ας εντοπίσουμε, με απλά λόγια, τι θέλουμε να αλλάξουμε. Πηγές αρνητικής στάσης τού μη ανάπηρου ανθρώπου αναφέρονται – μεταξύ άλλων – οι εξής:

☉ Ο μη ανάπηρος άνθρωπος έχει γαλουχηθεί με την αξία της σπουδαιότητας ενός ακέραιου λειτουργικού σώματος και την υποσυνείδητη ανάγκη να την διαφυλάξει. Ως αξία, όχι ως πραγματικότητα, με την κοινωνικά συνακόλουθη προσωποποίηση της απαξίας στον άνθρωπο με αναπηρία.

☉ Μηχανισμός «ενοχής από συντροφικότητα». Ο μη ανάπηρος άνθρωπος φοβάται ότι έχοντας κοινωνική συναναστροφή με έναν ανάπηρο άνθρωπο μπορεί να θεωρηθεί δυσπροσαρμοστικός και κατά συνέπεια να οδηγηθεί σε κοινωνικό εξοστρακισμό.

☉ Μηχανισμός ενοχής είναι το να αισθάνεσαι «ένοχος» επειδή δεν είσαι άνθρωπος με αναπηρία, αντί να «υποφέρεις» και να ζεις την υποτιθέμενη αδικία που ο ανάπηρος συνάνθρωπος βιώνει. Έτσι, η μη σύνδεση με το ανάπηρο άτομο δρα ως προστατευτική λειτουργία και μηχανισμός ελάττωσης της ενοχής.

☉ Θεωρείται ότι τα άτομα με αναπηρία προκαλούν στον «μέσο» δέκτη ένα είδος αμφιθυμίας καθώς δημιουργούν συγχρόνως αισθήματα και συμπάθειας αλλά και αποστροφής. Αυτή η κατάσταση προξενεί αστάθεια συμπεριφοράς απέναντί τους που γίνεται αντιληπτή ωςάν να είναι οι άνθρωποι με αναπηρία ανεπιθύμητοι. Η αμφιθυμία αυτή θεωρείται ότι εντείνει τα αισθήματα ενοχής, τα οποία ελαττώνονται μόνο με την μείωση της αξίας του ανάπηρου ατόμου από το μη ανάπηρο.

☉ Υπάρχει, τέλος, η σύνδεση της αναπηρίας με

την προσωπική ευθύνη και τιμωρία για κάποια αμαρτία (ακόμα και των προγόνων). Υπό αυτή την έννοια ο άνθρωπος με αναπηρία θεωρείται, είτε «κακός» γιατί έκανε κάτι λάθος στη ζωή του, είτε «επικίνδυνος» εάν (υποτεθεί ότι) τιμωρήθηκε άδικα, διότι ζητά εκδίκηση για να εξισορροπήσει την αδικία που του έγινε.

Σε αυτές, λοιπόν, τις πηγές αρνητικής στάσης απέναντι στον άνθρωπο με αναπηρία, καλούνται τα ΜΜΕ να παρέμβουν και να τις «στερέψουν». Οι πηγές αυτές όσο συνεχίζουν να υπάρχουν, καθορίζουν αποφασιστικά την παραγωγή αρνητικών διακρίσεων από πλευράς ΜΜΕ εις βάρος των ανθρώπων με αναπηρία, μέσω της διαστρέβλωσης του πραγματικού κοινωνικού προσώπου τους.

Προφανώς, η κατεύθυνση που προτείνεται από τον Οδηγό, δεν έχει να κάνει με την βαθιά επί του θέματος εκπαίδευση του συνόλου των ανθρώπων των ΜΜΕ, ώστε να αμφισβητήσουν «εκ των έσω» τις πηγές αρνητικής στάσης. Μια τέτοια εκδοχή, που προϋποθέτει τα ΜΜΕ ως εκπαιδευόμενη πρωτοπορία στο σύνολό τους, είναι άτοπη.

Αυτό που μπορούμε, όμως, και πρέπει να επιχειρήσουμε, είναι να καταστήσουμε σαφή τα όρια μεταξύ καλών και κακών πρακτικών παρουσίας θεμάτων αναπηρίας- τα οποία μέχρι σήμερα δεν έχουν γίνει ευδιάκριτα.